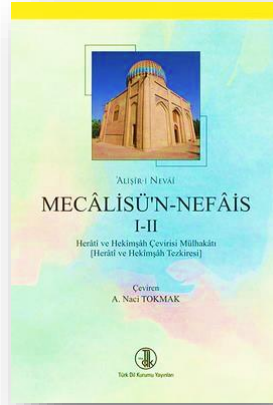

'ALİ ŞİR-i NEVÂÎ MECÂLİSÜ'N-NEFÂİS I-II (HAZ. PROF. DR. A. NACİ
TOKMAK)

ARŞ. GÖR. DENİZ ERÇAVUŞ*

Mecâlisü'n-Neîs, 'Alî Şîr-i Nevâî (17 Ramazan 844/9 Şubat 1441-12 Cemâziye's-sânî/3 Ocak 1501) tarafından 896/1490-91 tarihinde Çağatayca kaleme alınan ve ilk Türk Tezkiresi sayılan çok önemli bir eserdir. *Mecâlisü'n-Neîs*'te yer alan 461 kişinin hal tercümeleri ana hatları ile belirtilip yer yer şairlikleri ve meziyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Nevâî'nin, söz konusu ettiği kimseleri şiir kabiliyetleri yanında insanî ve ahlâkî meziyetleriyle de değerlendirmesi dikkat çekicidir. Bunların biyografileri üzerinde ayrıntılı biçimde durulmaması ise o zamanın tezkirecilik anlayışının bir sonucudur. Eserde hal tercümeleri verilenlerin çoğu şiirlerini Farsça kaleme almış Türk şairleridir. Değişik nüshalarda sayıları 451 ile 461 olan bu şairlerden sadece kırk biri şiirlerini Türkçe yazmıştır. Bu bakımdan eser Fars edebiyatı tarihi için de önemli bir kaynaktır.

*ARŞ. GÖR. DENİZ ERÇAVUŞ, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. email: ercavus4342@hotmail.com.

Prof. Dr. A. Naci TOKMAK tarafından hazırlanan çalışma, ‘Ali Şîr-i Nevâî'nin Mecâlisü'n-Nefâis adlı tezkiresini *Letâiyif-nâme* adıyla Farsçaya çeviren Sultan Muhammed Fahrî-yi Herâtî'nin tezkireye yaptığı ilavelerle, kitabın sonuna IX. Meclis adıyla dokuz kısım ve bir hâtimden oluşan ve Nevai'nin tezkiresine almadığı, sâdat, ulemâ, fuzalâ, erbâb-ı hüner, avâm, vuzerâ, ünlü ümerâ ve sultanlar olmak üzere 188 kişi hakkındaki bilgileri içerdiği ve tezkireyi Farsçaya çeviren Hekîmşâh Mubârek-i Kazvîni'nin, Nevâî'nin eserine almadığı Akkoyunlulardan Sultan Ya'kûb'un sarayına mensup kırk şair ile daha da önemlisi, Ravza-yı Dovvom'da Yavuz Sultan Selim dönemi saray şairleri ile başka tezkirelerde haklarında bilgi bulunmayan, 81 şairin tercüme-i hâli ile şiirlerinden örnekleri içine aldığı için *Mecâlisü'n Nefâis Herâtî ve Hekîmşâh Çevirisi Mülkahatı (Herati ve Hekimşah Tezkiresi)* adının verilmesi yazar tarafından uygun görülmüştür.

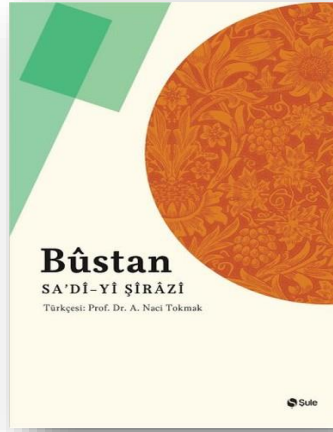
KAYNAKÇA

- Eraslan, K. (2003). Mecâlisü'n-Nefâis (c. XXVIII, s. 216-217). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.
- Nevâî, Ali Şîr. (2017). *Mecâlisü'n Nefâis Herâtî ve Hekîmşâh Çevirisi Mülkahatı (Herati ve Hekimşah Tezkiresi)* (Haz. A. Naci TOKMAK). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

BÛSTAN (SA'DÎNÂME) (HAZ. PROF. DR. A. NACİ TOKMAK)

ARŞ. GÖR. DENİZ ERÇAVUŞ*

Sa'dî-yi Şîrâzî'nin daha çok *Bûstan* adıyla tanınan, ancak gerçek adı *Sa'dî-nâme* olan eseri, 2012 yılının ardından Prof. Dr. Naci TOKMAK tarafından okuyucuların karşılaştırma yapabilmesi için Farsça metniyle birlikte yeniden edebiyatseverlere kavuşturuldu. Çalışmanın birinci kısmında eserin, birkaç harf ilâvesiyle, Türk alfabesiyle Farsça metnini verdikten sonra, baştan sona yeniden gözden geçirilip bir takım değişiklikler yapılmış, ikinci kısımda da Türkçe çevirisi verilmiştir.

Sa'dî eserinin hiçbir yerinde kitabının adının *Bûstan* olduğunu yazmamıştır. *Bûstan* kelimesini ise eserinin 3745. Beytinde "Gül Bahçesi" anlamında kullanmıştır. *Sa'dî-nâme*, mütekârib bahrinde yazılmıştır. *Şâhnâme* vezni de denilen "Feûlun, feûlun, feûlun, feûl." veznindedir. Değişik baskılarında beyit sayısı farklı olmakla beraber bu sayı bazı nüshalarda 5000 beyte kadar çıkar. Çeviride esas alınan nüshası 4011 beyitten oluşan bir

* ARŞ. GÖR. DENİZ ERÇAVUŞ, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. email: ercavus4342@hotmail.com.

mesnevîdir. Bu nüshanın esas alınmasının nedeni, İranlı araştırmacı ve bilim adamı Dr. Golamhuseyn-i Yûsufî, on yazma nüsha ile *Bûstan*'ın muteber baskı ve şerhlerini de dikkate alarak tenkidli bir metin hazırlamış olması, ayrıca metnin iyi anlaşılabilmesi için de açıklamalara yer vermesidir.

Dünyada hâlen konuşulmakta olan yirmi beş dile çevrilmiş olan *Bûstan*, Türkçeye ilk defa Kırşehirli Hoca Mus'ûd b. Ahmed (Hoca Mes'ûd) tarafından özetlenerek (1073 beyit), *Ferheng-nâme-yi Sa'dî*, adıyla 1354'te manzum olarak çevrilmiş, daha sonra birçok çeviri ve şerhi yapılmıştır. Niğdeli Hakkı Eroğlu tarafından hece vezniyle ve mesnevi tarzında yapılan bir çeviri daha vardır. Günümüzde en çok bilinen ve okunan çevirileri ise Kilisli Rifat Bilge ve Hikmet İlaydın tarafından yapılan çevirileridir. Mensur olarak günümüz Türkçesine yapılmış iki çevirisi olduğu için, çeviri manzum olarak yapılmıştır.

Prof. Dr. A. Naci Tokmak, kitabın girişinde büyük bir tevazu ile eser için fırsat buldukça çeviriye devam ettiğini söylese de eseri hazırlarken detaylı ve titiz bir çalışma yaptığı daha ilk sayfalarda belli oluyor. Şairin alıntı yaptığı düşünülen âyet ve hadisler, adı geçen kahramanlar ve haneler hakkında bilgilendirmeler, kelime karşılıkları ve birçok detaya ait geniş kaynaklar dipnotlarda belirtilmiştir. Özellikle bu kaynaklar sayesinde okuyucunun merakını çeken konu ve kişiler hakkında detaylı bilgilere rahatlıkla ulaşabileceğini söylemek mümkün. Bu açıdan bakıldığında Şule Yayınları'nın yayınladığı bu yeni tercüme akademisyenler için de eşsiz bir kitap halini alıyor.

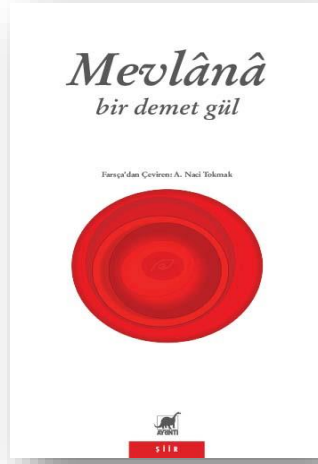
KAYNAKÇA

Şirâzî, Sa'dî. (2016). *Bûstan(Sa'dînâme)* (ÇEV. A. Naci TOKMAK). İstanbul: Şule Yayınları.

MEVLÂNÂ BİR DEMET GÜL (ÇEV. PROF. DR. A. NACİ TOKMAK)

ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY*

Prof. Dr. A. Naci TOKMAK, bu kitabında Mevlânâ'nın *Dîvân-ı Kebîr*'inden özel olarak seçtiği toplam üç yüz üç gazelin çevirisinden bir şiir seçkisi hazırlamıştır. Yazarın başucu kitaplarından biri olan *Dîvân-ı Kebîr*'de, Mevlânâ'nın sık sık, gitme, yapma, etme, okuma uyuma, çıkarma, kırma, bakma, boğuşma, öğretme, korkma v.s. gibi olumsuz emirleri, olmuyorsun, gelmiyorsun, oturmuyorsun, etmediniz, değilsiniz, oturmuyorum, bıkmadı, gitmiyor, sunmadı vs. gibi olumsuz çekimli fiillerle, yok, değil, ne bileyim v.s. gibi olumsuzluk bildiren kelimeleri şiirlerinde kâfiye veya redif olarak kullanması yazarın dikkatini çekmiştir. Çünkü Mevlânâ'nın beyânı olumsuz olmakla beraber, merâmı olumluydu. Buradan hareketle O'nun bu tür gazellerini seçip, çevirisini yaptıktan sonra kitabın birinci

* ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü. email: seyda.arisoy@atauni.edu.tr.

bölümüne “Hikmet Pınarı” ikinci bölümüne de “Olumsuz Söz, Olumlu Öz” başlığını vermiştir.

Gazelerde, birçok mitolojik şahıs ve unsurun yanı sıra pek çok dini, tarihi şahısların da adı geçmektedir. Ayrıca pek çok dini konu işlenmiş, birçok dini, mezhebi, tasavvufî terim kullanılmıştır. Okuyucunun Mevlânâ’yı daha iyi anlamasını sağlamak amacıyla bunlar hakkında kısa bilgi verdikten sonra geniş bilgi isteyenler için kaynak gösterilmiştir. Yazar çeviri yaparken günümüz insanının anlayacağı bir dil kullanmayı, gazel tarzını bozmadan gazelin a.a.b.a.c.a.d.a.e.a. kafiye şekline uyarak çeviri yapmayı tercih etmiştir. Farsça bilenlerin karşılaştırma yapmaları için her gazelin başında o gazelin Farsça matla’ını verilmiş, altında veznini gösterilerek Türk alfabesiyle okunuşu eklenmiştir.

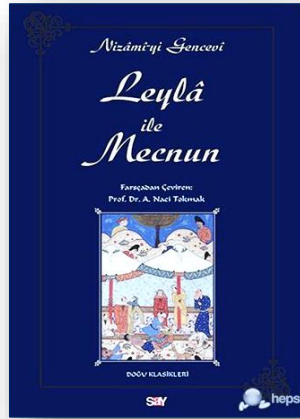
KAYNAKÇA

- Eraslan, K. (2003). Mehmed Rauf (c. XXVIII, s. 216-217). İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*.
- Tokmak. A. Naci (2015). *Mevlânâ Bir Demet Gül* (Haz. A. Naci TOKMAK). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

NİZÂMÎ-Yİ GENCEVÎ, *LEYLÂ İLE MECNUN* (ÇEV. PROF. DR. A. NACİ TOKMAK)

ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY*

Nizâmî-yi Gencevî'nin *Leylâ ile Mecnûn*'u "Me'ûlü mefâilün fe'ülün" vezniyle nazmedilmiş olup 5000 kadar beyit içermektedir. 584 (1188) yılında Şirvanşah Celâlüddeve Ahsitân'ın isteği üzerine dört aydan kısa bir sürede kaleme alınmıştır. Konusunu Arap kültüründen almakla birlikte kahramanları İranlı kimliğine büründüren Nizâmî üslûbu, kurgulaması ve ifadesiyle en başarılı eserini ortaya koymuş, birçok nazîre arasında Fuzûlî'nin aynı adla yazdığı eseri ona yaklaşabilmiştir. Tenkitli ilk neşrini Vahîd-i Destgirdî'nin gerçekleştirdiği eserin (Tahran 1317 hş./1938) daha sonra birçok neşri yapılmış, sonuncusu Berât-i Zencânî tarafından hazırlanmıştır (Tahran 1374 hş./1995). *Leylâ ile Mecnûn*'u ilk olarak Ali Nihad Tarlan (İstanbul 1943) ve M. Faruk Gürtunca (İstanbul 1966) mensur olarak Türkçe'ye çevirmiştir. Eserin aslı manzum bir eser olmasından dolayı

* ARŞ. GÖR. ŞEYDA ARISOY Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü email: seyda.arisoy@atauni.edu.tr.

Prof. Dr. A. Naci TOKMAK tarafından manzum olarak günümüz Türkçesine çevrilmiştir.

KAYNAKÇA

Kanar. M (2007). Nizâmî-i Gencevî (c. XXXIII, s. 183-185). İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*.

Tokmak. A. Naci (2013). *Nizâmî-yi Gencevî Leylâ İle Mecnun* (Çev. A. Naci TOKMAK). İstanbul: Say Yayınları.